NORTH DAKOTA
DEPARTMENT *of* HEALTH

داكۆتای باكوور
بەشی تەندرووستی

BOTULISM - بۆتەڵیزم
پرسێكی زۆر كراو

بۆتەڵیزم چیە؟
بۆتەڵیزم نەخۆشیەكی مەترسیداری ئیفلیجكەرە كە هۆكارەكەی بەكتریایەكە ژەهرێكی نێرڤ دەریدەكات. سێ جۆری سەرەكی لە بۆتەڵیزم هەن. بۆتەڵیزمێك كە خوراك بەرهەمی هێناوە هۆكارەكەی خواردنی خۆراكێكە كە ژەهری بۆتەڵیزمی تێدا بێ. بۆتەڵیزمی برین هۆكارەكەی ژەهرێكە كە برینێكی تووشبوو بە بۆتەڵیزم بەرهەمی دێنێ. بۆتەڵیزمی ساوا هۆكارەكەی وەرگرتنی گەلە بەكتریاكەیە، كە دواتر لە ریخۆڵەدا گەشەدەكات و ژەهر بەرهەمدێنێ. هەموو شێوازێكی بۆتەڵیزم بە كوژەر دادەنرێ و وەك بارێكی تەندرووستی ناكاو مامەڵەدەكرێ

ئایا بۆتەلیزم چەند بڵاوە؟
لە ستانە یەكگرتووەكاندا، نزیكەی 110 باری بۆتەڵیزم هەموو ساڵێك راپۆرت دەكرێ. لەمانە، نزیكەی لەسەدا 15یان بۆتەڵیزمی بەخۆراك بەرهەمهێنراون، لەسەدا 72یان بۆتەڵیزمی ساوایە، و ئەوانی تر بۆتەڵیزم برینن. بڵاوبوونەوەی . بۆتەڵیزمێك كە خوراك بەرهەمی هێناوە هەموو ساڵێك كەسێك یان دووان دەگرێتەوە، و ئاسایی هۆكارەكەی خواراكی قووتووی پێسبووی ماڵەوەیە. ژمارەی بۆتەڵیزمی ساوا و بۆتەڵیزمێك كە خوراك بەرهەمی هێناوە لە چەند ساڵی رابردوودا كەمێك گۆراوە. بەڵام بۆتەڵیزمی برین زیادیكردووە بەهۆی بەكارهێنانی هیرۆینی تاری-رەش، بەتایبەتیش لە كالیفۆرنیادا.

نیشانەكانە و دەركەوتووەكانی بۆتەلیزم چین؟
نیشانەكەی بۆتەڵیزمێك كە خوراك بەرهەمی هێناوە لەنێوان 6 كاتژمێر و 2 هەفتەدا (بڵاوترینیان لەنێوان 12 تا 36 كاتژمێر) دەستپێ دەكات دوای خواردنی خۆراكێكی ژەهراوی. نیشانەكانی بۆتەڵیزم وەك جووتدیتن، لێڵدیتن، پێڵویچاو داكەوتن، گرفتی پەیڤین. سەخت قووتدان، دەموشكی و ماسولكە لاوازبوونێك كە لەسەرەوە بەرەوخوارەوەی لەش دەچێ: یەكەم تووشی شانەكان دەبێ، ئەمجار قۆڵی سەرەوە، قۆڵی خوارەوە، ران، تد. مەگەر یارمەتی لە هەناسەداندا (هەواگۆركێی میكانیكی) فەراهەم بكرێ، دەنا ئیفلیجبوونی ماسولكەنی هەناسەدان رەنگە ببێتە هۆی هەناسەوەستان و مردن.

ئایا من بۆتەلیزم لە كەسێكی ترەوە دەگرم؟
بۆتەڵیزم لە كەسێكەوە بۆ یەكێكی تر ناگوێزرێتەوە. بۆتەڵیزمێك كە خوراك بەرهەمی هێنابێ لە هەموو تەمەنێكدا روودەدات.

بۆتەلیزم چۆن دەستنیشان دەكرێ؟
فیزیشنەكان رەنگە دەستنیشانكردنی نەخۆشیەكە لەبەرچاوبگرن گەر رابردووی نەخۆشەكە و تاقیكردنەوەی فیزیاوی بۆتەڵیزمیان پێشبینی كرد. بەڵام، ئەم بەڵگانە ئاسایی كەمن بۆ دەستنیشانكردنی بۆتەڵیزم، نەخۆشی تریش هەن كە نیشانەكانیان وەك بۆتەڵیزم دەردەكەون، و تێستی تایبەت رەنگە پێویست بێ بۆ ئەو بارانەی تر.

بۆتەلیزم چۆن چارەسەر دەكرێ؟

وەستان و ئیفلیجبوونی هەناسەدا کە لە بارێکی سەختی بۆتەڵیزمدا روودەدات، رەنگە پێویست بکات نەخۆشەکە بخرێتە سەر هەناسەدانی میکانیکی (هەواگۆڕکێ) بۆ چەند هەفتەیەك و راژە و چاودێری بەخەستی بۆ دابین بکرێ. پاش چەند هەفتەیەك ئیفلیجیەکە وردەوردە بەرەوباشبوون دەچێ. گەر زوو دەستنیشانکرا، بۆتەڵیزمی خوراك و بۆتەڵیزمی برین دەتوانرێن چارەسەربکرێن بە ئەنتیتۆکسین (ژەهر-ڕاگر) کە کاری سووری ژەهرەکە لە خوێندا رادەگرێ. ئەمە نەخۆشەکە لە بەرەوخراپبوون رادەگرێ، بەڵام چاکبوونەوە هێشتا چەندین هەفتەی پێدەچێ. فیزیشنەکان رەنگە هەوڵی لابردنی خۆراکی پیس بدەن لەنێو سکدا لەڕێی بەزۆر رشاندنەوەوە یان بە ئێنێما enemas (شلەیەکە دەکرێتە مرۆوە بۆ پاککردنەوەی ریخۆڵەکان) کردنە ناو نەخۆشەکەوە. بۆتەڵیزمی برین دەبێ چارەسەربکرێ، ئاسایی بە نەشتەرگەری، یان بە لابردنی ئەو بەکتریایەی کە ژەهرەکە بەرهەم دێنێ. راژەیەکی پشتگیری لە نەخۆشخانەدا بەشی گرنگە لە چارەسەرکردنی هەموو جورێکی بۆتەڵیزمە. ئێستا، ئەنتیتۆکسین بەڕۆتینی نادرێ بۆ چارەسەری بۆتەڵیزمی ساوا.

ئایا لە بۆتەلیزمەوە ئاڵۆزی سەرهەڵدەدات؟

بۆتەڵیزم دەبێتە هۆکاری مردن بەهۆی وەستانی هەناسەدانەوە. لە 50 ساڵی رابردوودا، رێژەی ئەو نەخۆشانەی کە بەهۆی بۆتەلیزمەوە مردوون لەسەدا 50وە کەمبووەتەوە بۆ لەسەدا 8.
نەخۆشێك کە بەسەختی تووشی بۆتەڵیزم بووبێ رەنگە پێویستی بە هەناسەپێدانی میکانیکی و راژەی تەندرووستی و چاودێریکردن بێ بۆ چەندین مانگ. نەخۆشێك کە لە ژەهراویبوونی بۆتەڵیزم رزگاری دەبێ، رەنگە بۆ چەندین ساڵ دووچاری هەست بە ماندووبوون و هەناسەبڕکێ ببێ، و چارەسەری درێژخایەن رەنگە پێویست بێ بۆ چابوونەوەی سەرتاسەری.

ئایا خۆ لە بۆتەلیزم دەپارێزرێ؟

بەڵێ، بۆتەڵیزم دەتوانرێ رابگیرێ. بۆتەڵیزمی خوراك زۆرجار بەهۆی خۆراکی قووتووی ناوماڵەوە کە ترشی کەم تێدایە تووش دەبێ، وەك فاسۆلیا، چەوەنەر و گەنمەشامی. بەڵام بۆتەڵیزم لە سەرچاوەی نائاساییشەوە تەشەدەکات، وەک سیری جنراو لە رۆندا، بیبەری توون، تەماتە، پەتاتەی پیشاوی لە فایەلی ئەلەمنیۆمەوە ئاڵاو کە بەجوانی ئامادە نەکرابێ، و ماسی قووتووکراوی ماڵەوە یان ترشاو. کەسانێك کە لە ماڵەوە خۆراکی قووتوو ئامادە دەکەن پێویستە پێرەوی پرۆسیجەری پاکژی زۆر بەتوندی بکەن بۆ کەمکردنەوەی پیسبوونی خۆراك. رۆنی تامدار بە سیر یان رووەکی بۆندار دەبێ لە یەخچاڵدا (سەلاجە) هەڵبگیرێ. لەبەرئەوەی کە ژەهری بۆتەڵیزم لە پلەیگەرمای بەرزدا لەنێودەچێ، کەسانێك کە خۆراکی قووتووی خۆماڵی دەخۆن، دەبێ کوڵاندنی خۆراك بەر لە خواردنی بۆ 10 خوولەك لەبەرچاوبگرن.
رێنوومایی سەلامەتی قووتووکردنی خۆراك لە ماڵەوە دەکرێ لە خزمەتگوزاری هەرێمەکەوە بەدەست بهێنرێ یان لە بەشی کشتوکاڵی ستانەکانی ئەمەریکاوە (U.S. Department of Agriculture). لەبەرئەوەی کە هەنگووین گەلەبەکتریایەکی تێدایە کە دەبنە هۆی بۆتەڵیزم، و ئەمەش سەرچاوەیەکی تووشبوون بووە لە منداڵدا. جا بۆیە منداڵێك کە تەمەنی لە 12 مانگ کەمترە بێ نابێ هەنگووینی بدرێتێ؛ بەڵام هەنگووین بۆ یەك ساڵان و گەورەتر سەلامەتە. بۆتەڵیزمی برین دەکرێ رابگیرێ بە دەمودەست چوونەبەر راژەی تەندرووستی بۆ چارەسەرکردنی برینەکان و بە راگرتنی لەخۆدانی دەرمانە بێهۆشکەرەکان.

ئایا ئاژانسی تەندرووستیە گشتیەکان چ دەکەن بۆ راگرتن و کۆنترۆڵی بۆتەلیزم؟

رۆشنکردنەوەی خەڵکی دەربارەی بۆتەڵیزم چالاکیەکی بەردەوامە. زانیاری دەربارەی سەلامەتی لەقووتووخستن بەربڵاوە بۆ بەکارهێنەران. بەشی تەندرووستی حکومەت و نێوەندی کۆنترۆڵ و راگرتنی نەخۆشیەکان (Centers for Disease Control and Prevention) خەڵکی شارەزایان لە بۆتەڵیزمدا هەن کە ئامادەن بۆ رێنوومایکردنی فیزیشنەکان رۆژی 24 کاتژمێر. گەر ئەنتیتۆکسین (ژەهر-ڕاگر) پێویستی کرد بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشەکە، لەهەر جێیەك بێ لە وڵاتەکەدا، دەتوانرێ بەخێرایی بگەیەنرێتە لای فیزیشنەکە. تەشەنەکردنی پەتای بۆتەڵیزمی گومانلێکراو بەپەلە لێی دەکۆڵرێتەوە، و گەر ئەمە بەهۆی کاڵایەکی بازرگانیەوە بوو، پێوانەیەکی کۆنترۆڵکردنی گونجاو بە

هاوئاهەنگی لەنێوان تەندرووستی گشتی و ئاژانسە رێکخەرەکان دەکرێ. فیزیشنەکان دەبێ باری بۆتەڵیزمی گومانلێکراو بۆ بەشی تەندرووستی حکومەت راپۆرت بکەن.

بۆ زانیاری پتر، تەلەفۆن بۆ بەشی تەندرووستی نۆرت داکۆتا بکە بە ژمارە 701.328.2378.